

פרק כ"ב

יחידה 45 - ברכת יהושע לחלוצי עבר הירדן המזרחי, ברכת יהושע לחצי שבט המשנה אשר בבשן וחלוקת השלל (א'-ח')

80 ספר יהושע | פרק כ"ב

פרק כ"ב

ספר יהושע		חלוקת הארץ				כיבוש הארץ		הכניסה לארץ	
סוף ספר יהושע	חלוקת הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ
מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ
מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ	מחצית הארץ

**יחידה 45 - ברכת יהושע לחלוצי עבר הירדן המזרחי,
ברכת יהושע לחצי שבט המשנה אשר בבשן וחלוקת השלל (א'-ח')**

1. מה עשו הראובני והגדי וחצי שבט המנשה שיהושע קורא ומספר בשבח מעשיהם?

שאלת חשיבה: לפני שיהושע משלח את השבטים לעבר הירדן המזרחי הוא מחזק אותם בשמירת תורה ומצוות. ממה חושש יהושע?

2. מדוע זכה מנשה לברכה מיוחדת?
עם מי חלק שבט מנשה בבשן את השלל?

נחל הירדן

הקדמה

אחרי שלמדנו על חלוקת הארץ ועל התנחלות השבטים בארץ - השבטים ראובן, גד וחצי המנשה סיימו את המשימה שעליה למדנו בפרק א' והם רשאים לחזור לנחלותיהם.

מה יאמר להם יהושע בעת הפרידה? האם ישנו מסר שחשוב להעביר להם? האם ישנה סכנה בעצם הליכתם למקום מרוחק?

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. מדוע בוחר יהושע לברך את שבטי עבר הירדן המזרחי דווקא בכך שימשיכו לשמור את מצוות ה'?
2. מדוע בפסוק ז' קיימת הפרדה בין חצי שבט המנשה לשבטים ראובן וגד?

אפשרויות למענה ולדיון

יהושע מברך את ראובן, גד וחצי המנשה, שימשיכו לשמור את מצוות ה' וללכת בדרכיו. ברכה זו חשובה מאוד כיוון שעתה הם חוזרים לבתיהם שנמצאים רחוק מאוד ממרכז של הארץ, וריחוק זה עלול להביא לנפילתם בחטא. כמו כן, ברכה זו מגיעה לשבטים כיוון שבמשך שנים רבות נלחמו בשביל כל עם ישראל, על אף שהשאירו מאחוריהם את משפחותיהם.

יש לשים לב שישנה חלוקה בפסוקים בין השבטים ראובן וגד לחצי שבט המנשה. חלוקה זאת נובעת מכך שחצי שבט המנשה לא היה בבקשת ההתנחלות בעבר הירדן המזרחי בימי משה. הם הצטרפו מאוחר יותר, ולכן הפסוקים מבחינים בין חצי שבט המנשה לשבטים ראובן וגד.

המסרים העולים מן היחידה

1. **שמירת המצוות אינה דבר פשוט:** לפני חזרתם לבתיהם, מחזק יהושע את שבטי עבר הירדן ומברך אותם שימשיכו ללכת בדרך התורה והמצוות.
2. **הכרת הטוב:** יהושע מכיר טובה לשבטים על השתתפותם במלחמה עם אחיהם.

הצעות להמחשה ולהרחבה

משחק 'זהה את הדמות':

1. אני מכונה עבד ה';
2. קיבלנו נחלה בבשן;
3. חיזקתי את שבטי עבר הירדן;
4. לא עזבנו את אחינו;
5. האיש שנתן לנו אחוזה בעבר הירדן.

יחידה 46 - בניין המזבח בגלילות הירדן, המשלחת יוצאת לדבר (ט'-כ')

81 ספר יהושע | פרק כ"ב

**יחידה 46 - בניין המזבח בגלילות הירדן,
המשלחת יוצאת לדבר (ט'-כ')**

**באורי
מלים**

**גלילות הירדן - שבות
הירדן, גלות הירדן**

3. כתבו על מי נאמר שבנה מזבח: _____
 כתבו על מי נאמר ששמעו: _____
 כתבו על מי נאמר שנקהל: _____

שאלת העמקה: מדוע לדעתך נבחרו דווקא עשרה נשיאים
 ופנחס הכהן לדבר עם שבטי עבר הירדן?
 _____
 _____

4. א. במה המשלחת האשימה את בני המזבח?
 ב. כדי לחזק את טענתם ולהזהיר מהסכנה הם הביאו שתי דוגמאות. מהן?
 1. _____
 2. _____

מזבח מול כנרת סניג

הקדמה

המזבח - בחומש בראשית בנו אבותינו מזבח כהכרה בשם ה' או כאמירת תודה לה'. חשבו אילו טעמים נוספים יכולים להיות לבניית מזבח.

בספר דברים (י"ב, י"ד) מזהירה התורה מפני בניית מזבח במקום שאינו מיועד לכך. "השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה. כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך". אם כן, אחרי שנקבע שהמשכן יחנה בשילה, נאסרה כל בניית מזבח במקום אחר והקרבה עליו.

מדוע אסרה התורה בניית מזבח בכל מקום אחר שאינו המקום שבו שוכן המשכן?

פנחס הכהן - בספר במדבר, בפרק כ"ה, מסופר על פנחס שקינא לה' והרג את החוטאים בחטא בעל פעור, שבו אנשים מבני ישראל עבדו עבודה זרה לאל שנקרא פעור. פנחס סיכן את עצמו ומסר את נפשו כדי לעצור את החטא, ובכך הציל את עם ישראל ממגפה. על כך זכה פנחס לברית שלום מה', שעיקר משמעותה הוא שמצאצאיו עד עולם יבואו הכהנים המביאים שלום לישראל.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. מדוע בנו השבטים את המזבח?
2. האם יכלו לעשות סימן אחר?
3. מה רע בבניית המזבח? מה הסכנה הטמונה בבנייתו?
4. מדוע בראש המשלחת עמד פנחס הכהן?

אפשרויות למענה ולדיון

מדוע השבטים בנו מזבח? עיקר תפקידו של המזבח הוא הקרבת קורבנות. חלק מהמפרשים ביארו שמטרת המזבח שבנו שבטי עבר הירדן לא הייתה כלל הקרבה, אלא זיכרון של שבטים יש חלק באלוקי ישראל.⁵² מזבח שלא מקריבים עליו הוא מעין "עד", בדומה ל"גלעד" שבנו יעקב ולבן,⁵³ שסימן גבול ביניהם. המזבח שבנו שבטי עבר הירדן מעיד על כך שהירדן אינו באמת גבול בינם ובין שבטי עבר הירדן המערבי. עם ישראל מתייחס בחומרה רבה לבניית המזבח, עד כדי רצון לצאת ולהילחם בשבטים שבנו אותו. עם ישראל חושש מהמזבח משתי סיבות: הראשונה - הבעייתיות שהמזבח יוצר בעבודת ה'. השנייה - הפגיעה באחדות ישראל, שבאה לידי ביטוי במשך כל זמן כיבוש הארץ. בראש המשלחת עמד פנחס הכהן, שעליו מסופר בחומש במדבר שהקב"ה נתן לו "את בריתי שלום". תפקיד הכהן הוא להשכין שלום בין איש לרעהו, כמו אהרן אוהב שלום. אדם הדורש שלום יהיה פתוח לקבל את דברי השבטים.

יחידה זו משלבת שני צדדים המשלימים זה את זה:

קנאות - למרות העובדה שנלחמו זה לצד זה, מוכנים השבטים להילחם זה בזה מתוך מחשבה ששבטי עבר הירדן המזרחי סטו מדרך הישר. אחווה - למרות הקנאות, פותחים שבטי ישראל בשלום ומתחילים בבירור מדוע עשו שבטי עבר הירדן המזרחי מעשה זה (ומתוך הבירור עולה שלא הייתה סטייה מדרך הישר).

המסרים העולים מן היחידה

לדון לכף זכות: שבטי ישראל שלחו משלחת שתברר תחילה מה הכוונה בבניית המזבח, אולי היו להם כוונות טובות.

52 מלבי"ם בפירושו לפסוקים כ"ד-כ"ט.

53 בראשית ל"ד, מ"ד-נ"ב.

יחידה 47 - תשובתם של שבטי עבר הירדן המזרחי, דברי פנחס ושיבת המשלחת (כ"א-ל"ד)

82 ספר יהושע | פרק כ"ב

באורי
מילים

יחידה 47 - תשובתם של שבטי עבר הירדן המזרחי, דברי פנחס ושיבת המשלחת (כ"א-ל"ד)

יחידה 47 - תשובתם של שבטי עבר הירדן המזרחי, דברי פנחס ושיבת המשלחת (כ"א-ל"ד)

יחידה 47 - תשובתם של שבטי עבר הירדן המזרחי, דברי פנחס ושיבת המשלחת (כ"א-ל"ד)

5. לפיכך פסוק הפתיחה לתשובתם של שבטי עבר הירדן, "אל אלקים ה' אל אלקים ה' הוא ידע וישקאל הוא ידע אם במרד ואם במשל בה' אל חושיענו היום הזה".

א. אילו מילים נרדפות חוזרות על עצמן בפסוק זה?
ב. כמה פעמים מילים נרדפות אלו מופיעות?
ג. מדוע לדעתכם חזרו שבטי עבר הירדן פעמים כה רבות על שמות אלו?

6. מי אמר למי:
"אל חושיענו היום הזה"
"דאו את תבנית מזבח ה"
"מה לכם לה' אלוקי ישראל"
"א-ל אלוקים ה', א-ל אלוקים ה"
"היום ידענו כי בתוכנו ה"
7. איך קראו השבטים למזבח?
מדוע קראו השבטים למזבח בשם זה?

שאלת המנחה: לדון לכף זכות

מעשיהם של שבטים וחצי השבטים בהחלט יכולים היו להתפרש כמרד בה'. לאחר השיחה בין הצדדים התברר כי כוונתם הייתה טובה, והמלחמה בין הצדדים נמנעה. האם תמיד שיחה בין הצדדים מונעת מריבה?
תארו מקרה שבו הייתם בטוחים שהצד השני טועה ושיחה ביניכם פתרה את הבעיה.

הקדמה

אנשי המשלחת פנו לשבטי עבר הירדן בטענות קשות. על המאזניים עומדת סכנה גדולה לאחדות עם ישראל. מה יכולים השבטים לענות על טענות אלו? אולי גם הם צריכים להתכונן למלחמה, מחשש שלא יקבלו את תשובתם?

האם תשובת השבטים תספק את חברי המשלחת?

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. האם תשובת השבטים עונה על הטענות של עם ישראל?
2. כיצד מבטאת תשובתם את הרצון להיות מאוחדים עם שאר שבטי ישראל?
3. כיצד אפשר להגיע להבנה הדדית באמצעות דיבור משמעותי שמבהיר את כל הדעות החלוקות?

אפשרויות למענה ולדיון

בבניית המזבח היה חשש לחטא, אך בסופו של דבר התברר שכוונתם הייתה לשם שמים. שבטי עבר הירדן מתייחסים לשני החששות שמעלים ישראל: מצד אחד, המזבח הנו סימן שאנו שייכים לאלוקי ישראל ועובדים רק אותו, גם אם אנו רחוקים מהמרכז הרוחני של עם ישראל. מצד שני, המזבח מזכיר לנו שיש לנו חלק ונחלה בעם ישראל ושאנו שייכים לאומה הנוחלת בעבר הירדן המערבי. מטרת המזבח היא להביא לאחדות ישראל מוחלטת. שני צדדים אלו אמורים להוות סימן לדורות הבאים שלא עברו את כל המסע של כיבוש הארץ עם שאר חלקי העם.

תשובתם של שניים וחצי השבטים נפתחת באופן נחרץ: "אל אלקים ה', אל אלקים ה'" - אמירה חד-משמעית וברורה שהם מאמינים בה' ורק אותו הם עובדים.

הפרק מסתיים באחדות בין כל השבטים בעם ישראל. דווקא הקרע עמוק שהיה יכול להיווצר בעקבות בניית המזבח, הוא זה שהביא ליישוב ההדורים בין שבטי ישראל וליצירת אהבה גדולה בין כל השבטים.

עיקר עניינה של הפרשייה הם:

א. כל ישראל ערבים זה בזה.

ב. החובה לקיים את מצוות ה' ולדבוק בו כתנאי להשראת השכינה בישראל.

אגב כך אנו למדים שדורו של יהושע היה ירא את ה' ועבד אותו באמת ובתמים. הפרשייה מסתיימת בדברי ראובן וגד, שיש בהם משום הצהרת אמונים, "כי עד הוא בנותינו כי ה' האלקים". בתחילת הפרשייה מציין יהושע את נאמנותם של שבטי עבר הירדן לאחיהם, ובסופה אומרים אנשי המשלחת שכל מעל ומרד בה' מעמיד את כולם כאחראים למעשה מכוח הערבות ההדדית, ולפיכך הרי שזהו גם מרד בישראל. להמחשת דבריהם הם מזכירים את מעשה עכן: "ועל כל עדת ישראל היה קצף".

המסרים העולים מן היחידה

1. **קבלת תוכחה:** שבטי עבר הירדן מקבלים את התוכחה ומבארים את הסיבה לבניית המזבח.
2. **אחדות ישראל:** מעז יצא מתוק - המזבח שנבנה בעבר הירדן מהווה גשר לאחדות בין כל השבטים.

הצעות להמחשה ולהרחבה

הציגו בכיתה את הדו-שיח שהתרחש בין המשלחת של עם ישראל לבין שבטי עבר הירדן.